

19. “Творческая активность Скрябина была направлена преимущественно в сторону ладогармонических новаций. Новые ладовые построения, сложные аккордовые комплексы, изобретаемые им, становились, в сущности, главным, универсальным средством, как бы поглощая, подчиняя себе все остальное, в особенности мелодический тематизм и фактуру; порой здесь как бы ступенькалось качественное различие между мелодией и гармонией”. Нестьев И. Скрябин и его русские “антиподы”..., с. 111. Шире на тему гармонических средств в творчестве А. Скрябина см. : Дернова В. П. Гармония Скрябина / В. П. Дернова. – Л. : [б. и.], 1968 ; Павчинский С. Произведения Скрябина позднего периода / С. Павчинский. – М., 1969 ; Baker J. M. The Music of Alexander Scriabin / J. M. Baker. – New Haven, 1986.
20. Это же, главным образом, отличает музыку А. Скрябина от творчества композиторов-импрессионистов (К. Дебюсси, М. Равеля, М. Де Фальи, М. Дюкаса), для которых гармония имела прежде всего колористическое значение.
21. Восхищающийся новаторским симфоническим искусством А. Н. Скрябина, его младший современник – Н. Я. Мясковский подчеркивал, что автор “Божественной поэмы” “открывает [...] такие необычайные... эмоциональные перспективы, такие высоты духовного просветления, что вырастает в наших глазах до явления всемирной значительности, в сравнении с которыми Бетховен кажется величиной, имеющей местное значение”. Мясковский Н. Я. Чайковский и Бетховен / Н. Я. Мясковский // Статьи, письма, воспоминания. Т. 2. – М. : [б. и.], 1960. – С. 61.

УДК 82.111-192255.4

Наталія Олійник

ОСОБЛИВОСТІ МЕТРИКО-РИТМІЧНОЇ СТРУКТУРИ САТИРИЧНОГО ЖАНРУ Р. БЕРНСА – ЕПІТАФІЇ – В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ В. МИСИКА З РОБЕРТА БЕРНСА “EPITAPH ON SUICIDE” (1783)

У статті визначено на прикладі метрико-ритмічної організації віршового твору Роберта Бернса “Epitaph on Suicide” особливості метрико-ритмічної структури й відтворення її у перекладі В. Мисика “Епітафія самогубцеві”.

Ключові слова: визначення, метрико-ритмічна організація, віршовий твір, відтворення структури.

Олійник Наталія. Особенности метрико-ритмической структуры сатирического жанра Р. Бернса – эпитафия – в украинском переводе В. Мысика из Роберта Бернса “Epitaph on Suicide” (1783). В статье определены на примере метрико-ритмической организации стихотворного произведе-

ня Роберта Бернса “Epitaph on Suicide” особенности метрико-ритмической структуры и воспроизведения ее в переводе В. Мысыка “Эпитафия самоубийце”.

Ключевые слова: определение, метрики-ритмическая организация, стихотворный произведение, воспроизведение структуры.

Oliynyk Nataliya. Features Metric-Rhythmic Structure of the Satirical Genre Robert Burns – Epitaph – in Ukrainian Translation V. Mysyk Robert Burns “Epitaph on Suicide” (1783). The article is dealing with the determination of the peculiarities of metric and rhythmic structure in the poetic text of Robert Burns and taking to the consideration metric and rhythmic structure of the Ukrainian translation of V. Mysyk.

Key words: determine, the peculiarities of metric and rhythmic structure, poetic text.

Постановка наукової проблеми та її значення. У дослідженні здійснено спробу визначити особливості метрико-ритмічних елементів на прикладі віршового твору-епітафії, проаналізувати взаємодію метру й ритму в структурі віршового тексту. Проблема метрико-ритмічної структури і відтворення її в перекладних творах ще потребує докладного опрацювання, витлумачення у теорії, і в компаративістиці.

Мета цієї статті – визначити на прикладі метрико-ритмічної організації епітафії Роберта Бернса “Epitaph on Suicide” (1783) особливості метрико-ритмічних елементів у віршовому тексті в перекладі Василя Мисика “Епітафія самогубцеві” (1959).

Аналіз проводимо на основі принципів, викладених у роботах В. Брюсова, Б. І. Бунчука, Є. В. Волкова, М. Л. Гаспарова, Б. П. Гончарова, Ю. Г. Еткінда, В. М. Жирмунського, С. В. Калачової, Ю. М. Лотмана, Г. К. Сидоренко, Л. І. Тимофєєва, А. Б. Єсина, у яких віршовий текст інтерпретується як єдиний комплекс усіх взаємопов’язаних елементів.

Зауважимо, що ми розглядаємо проблему метрико-ритмічної організації вірша та її відтворення в перекладі, відповідно до розуміння структури віршового твору як такого, що всі елементи вірша сприяють утворенню упорядкованої організації поетичного мовлення, а також увиразнюють його змістово-експресивні акценти.

Головне наше завдання полягає в розробленні й поетичному обґрунтуванні диференційного підходу до перекладу поезії та його аналізу. Аналіз полягатиме в урахуванні відповідних рівневих взаємозв’язків віршового твору та у визначенні домінантних метрико-рит-

мічних елементів, що відтворені у перекладі, ураховуючи, що метрико-ритмічні елементи вірша сприяють утворенню упорядкованої організації поетичного мовлення й увиразнюють його змістово-експресивні акценти.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. П. Гончаров відзначає, що “метр вірша виникає в процесі розвитку ритму як його канонізація” [4, 12]. А. Б. Єсин зауважує, що у віршовому тексті ритмічність досягається за рахунок рівномірного чергування мовних елементів – віршованих рядків, пауз, наголошених і ненаголошених складів [7, 118].

І. Безпечний наголошує, що головною ознакою віршованої мови вважається ритм. Віршовий ритм – це повторення сумірних мовних одиниць, якими є висловлювані поспіль один за одним віршовані рядки [2, 157].

Г. К. Сидоренко зауважує, що ритм став засобом висловлення емоцій, і в цьому полягає його образотворча функція [8, 8].

Ураховуючи, що “метрико-ритмічна впорядкованість, базована на дотриманні відповідної міри, що полягає у певному сполученні звукових складників” [11, 445], то ми робимо висновок, що і метр, і ритм є домінантними елементами віршового твору. Метр як домінантний елемент вірша, виявляє внутрішній принцип організації віршової мови, яка, у свою чергу, передбачає такі метричні одиниці: стопа, розмір, строфа [11, 445].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів. Проаналізуємо особливості віршованої структури поезії Р. Бернса “*Epitaph on Suicide*” (1783), визначимо домінантні метрико-ритмічні елементи на прикладі віршового твору-епітафії, проаналізуємо взаємодію метру й ритму в структурі віршового тексту.

Епітафія (грец. *epitaphios*, від епі – надгробне слово) – надмогильний напис у віршах чи прозі, поширений в античну добу переважно у вигляді епіграми, пов’язаний із культом мертвих [11, 445].

Ми проаналізуємо епітафію як віршовий текст Р. Бернса з точки зору звукопису метрико-ритмічної організації і семантики вокабуляра, простежимо окремі рівні поетичного тексту – ритмічний, стилістичний – і продемонструємо, що кожний із цих рівнів виконує важливу функцію, і це сприяє оформленню тексту як єдиного цілого.

На прикладі метрико-ритмічної організації розглянемо особливості віршової структури (епітафії) у Р. Бернса [12, 312].

Epitaph on Suicide

<i>Earthed up, here lies an imp of hell</i>	1	U – U – U – U –
<i>Planted by Satan's dibble:</i>	2	– UU – U –
<i>Poor silly wretch, he's damned himsel</i>	3	U – U – U – U –
<i>To save the Lord the trouble.</i>	4	U – U – U –

Із перших рядків віршового тексту визначаємо форму оригіналу: чотиристопний ямб, порядок рим: abac.

Простежуємо повторення співзвучних слів: hell – himsel, рима точна, чоловіча. Неспівзвучні слова: dibble – trouble, рима неточна, чоловіча, кінцева. Ритмічність виражена частотністю таких голосних звуків: [ə] – 5 разів, [л] – 2 рази, [ai] – 2 рази, [e] – 5 разів, [o] – 2 рази, [i] – 7 разів, а також приголосні: [h] – 4 рази, [d] – 6 разів, [l] – 8 разів, [m] – 3 рази, [n] – 3 рази, [p] – 4 рази, [r] – 6 разів, [s] – 7 разів, [t] – 5 разів.

У цій епітафії автор описує долю нещасної людини (...Poor silly wretch) (Бідний нерозумний, нещасний). Автор використовує дуже влучні епітети, висловлює своє співчуття людині, яка сама попадає в ад (he's damned himsel) із власної вини.

Співзвучність слів: hell – himsel (пекло – себе) допомагають нам краще сприйняти основний зміст епітафії, – загублену долю нещасної людини. Хоча 2 і 4 рядки неспівзвучні, проте основний зміст віршового рядка переданий вдало і доведений до розуміння реципієнта.

Наведемо приклад перекладу з Бернса [1, 192].

Епітафія самогубцеві

<i>Оберігає бісів клад</i>	1	U – U – U – U –
<i>Оця могила вбога.</i>	2	U – U – U – U
<i>Дурний! Він сам подався в ад,</i>	3	U – U – U – U –
<i>Не поститавишсь бога!</i>	4	U – U – U – U

Визначимо форму перекладу. Епітафія написана чотиристопним ямбом. Порядок рим: абаб.

У Василя Мисика простежуємо повторення слів: клад – в ад – рима точна, чоловіча; вбога – бога – рима точна, жіноча, кінцева.

Ритмічність виражена такими голосними звуками: [a] – 9 разів, [o] – 7 разів, [e] – 2 рази, [и] – 4 рази, [i] – 4 рази, а також приголосними: [б] – 4 рази, [в] – 6 разів, [г] – 4 рази, [л] – 2 рази, [н] – 3 рази, [с] – 5 разів.

Отже, у Василя Мисика зміст, ритм і мелодика майстерно передані з оригіналу. В. Мисик зберігає в тексті думку, головну ідею і звукову структуру першотвору. Проаналізувавши обидва віршові тексти, робимо висновок, що “звук є невід’ємним елементом” [4, 215] у ритмічній організації віршового тексту. Матеріал вірша – це звуки, організовані в слова, образна система мови, підкорена ритмічному рухові [8, 7].

У рядках віршових текстів ми простежуємо закономірне чергування сильних і слабких складів. “Ці кількісні чергування становлять область метрики” [5, 28].

Ритм вірша сприймається нами як сукупність усіх рядів ритмічного членування. Склад є мовним елементом вірша, він є “найпоследовнішим, і його можна простежити в усьому творі” [3, 191].

І. П. Симоненко зауважує, що строфа є найбільшою одиницею ритмічного членування віршового тексту й одночасно одиницею композиційною [9, 131].

Висновок. На основі того, що всі елементи віршового твору взаємопов’язані й це сприяє “оформленню тексту як єдиного цілого” [6, 105], робимо висновок, що визначені нами метрико-ритмічні елементи вірша – стопа, розмір, строфа – є домінантними, і вони сприяють утворенню упорядкованої організації поетичного мовлення й увиразнюють його змістово-експресивні акценти.

Література

1. Бернс Р. Вибране / Р. Бернс. – К. : Держ. вид-во худ. л-ри, 1959. – 255 с.
2. Безпечний І. Теорія літератури / І. Безпечний. – К. : Смолоскип, 2009. – 388 с.
3. Брюсов В. Опыты по метрике и ритмике / В. Брюсов // Собр. соч. – Т. 6. – М. : Художеств. лит., 1975. – С. 191–374.
4. Гончаров Б. П. Звуковая организация стиха и проблема рифмы / Б. П. Гончаров. – М. : Наука, 1973. – 274 с.
5. Жирмунский В. М. Теория стиха / В. М. Жирмунский. – М. : Сов. писатель, 1975. – 664 с.
6. Еткінд В. В. Актуальні проблеми українського художнього перекладу / В. В. Еткінд. – К. : Наук. думка, 1971. – С. 116.
7. Есин А. Б. Принципы и приёмы анализа литературного произведения : учеб. пособ. / А. Б. Есин. – М. : Флинта ; Наука, 1998. – 248 с.
8. Сидоренко Г. К. Українське віршування від найдавніших часів до Шевченка / Г. К. Сидоренко. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1972. – 140 с.
9. Симоненко І. П. Роберт Бернс – народний поет Шотландії / І. П. Симоненко. – К. : Наук. думка, 1959. – С. 163.

10. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 476 с.
11. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковальова, В. І. Теремка. – К. : ВУ “Академія”, 2007. – 752 с. (Nota bene).
12. Wordsworth Poetry Library. The Works of Robert Burns, Wordsworth Edition. – 1994. – P. 388–390.

УДК 821.133.1–31.09

Юлія Павленко

ДИСКУРС НАРЦИСА ЯК МЕТАТЕКСТ ТЕКСТУ-ПИСЬМА (на матеріалі французького роману епохи Просвітництва та модернізму)

Стаття презентує теоретичне дослідження тексту-письма (на матеріалі французького роману епохи Просвітництва та модернізму). Ключем до аналізу обрано знак нарциса, що дає змогу вибудувати метатекст тексту-письма. Палімпсест дискурсу нарциса в тексті-письмі складають, окрім міфічної історії, фрагменти роману Рабле та поеми Маларме “Іродіада”. Дослідження розгортається в руслі літературної інтерпретації французьких феноменологів, зокрема в традиції Женевської школи.

Ключові слова: текст-письмо, нарцис, дзеркальність, поетика води, практика письма й читання, фікціональний суб'єкт письма, homo escribidus, адресат, мімезис, ідентичність.

Павленко Юлія. Дискурс Нарцисса как метатекст текста-письма (на материале французского романа эпохи Просвещения и модернизма). В статье представляется теоретическое исследование текста-письма (на материале французского романа эпохи Просвещения и модернизма). Знак нарцисса как ключ к анализу раскрывает метатекст текста-письма из палимпсеста мифа, фрагментов романа Рабле и поэмы Малларме “Ирродиада”. Исследование протекает в русле интерпретативной традиции французской феноменологической школы литературоведения.

Ключевые слова: текст-письмо, нарцисс, дзеркальность, поэтика воды, практика письма и чтения, фикциональный субъект письма, homo escribidus, адресат, мимезис, идентичность.

Pavlenko Yuliya. The Sign of Narcissus as Metatext of the Text-Writing (Based on a Material of the French Novel of an Epoch of Enlightenment and Modernism). The article offers a text-writing theoretical research (based on a material of the French novel of an epoch of Enlightenment and Modernism). The sign